А. І. Карпук,

д. е. н., доцент, директор, відокремлений підрозділ НУБіП України

"Боярська лісова дослідна станція", м. Київ

ORCID ID: 0000-0003-2920-8131

О. М. Дзюбенко,

к. е. н., начальник, Черкаське обласне управління лісового

та мисливського господарства, м. Черкаси

ORCID ID: 0000-0001-9837-696X

Ю. М. Марчук,

к. с.-г. н., завідувач кафедри ботаніки, дендрології та лісової селекції,

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ORCID ID: 0000-0003-1184-261X

О. М. Кватирко,

аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ORCID ID: 0000-0003-0773-4237

DOI: 10.32702/2306-6806.2020.5.47

БЮДЖЕТНО-ІНВЕСТИЦІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОСТІЙНИХ ЛІСОКОРИСТУВАЧІВ ЯК ФАКТОР КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЛІСОВОГО СЕКТОРА

A. Karpuk,

Doctor of Economic Sciences, senior lecturer, principal, separate division of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine "Boyarka forest research station", Kyiv

O. Dzyubenko,

PhD in Economics, chief, Cherkasy Forestry and Hunting Department, Cherkasy

Yu. Marchuk,

PhD in Agricultural Sciences, head of the Department of botany, dendrology and forest selection, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

O. Kvatyrko,

Postgraduate student, The National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

BUDGET AND INVESTMENT ORIENTATION OF TAX REGULATION OF PERMANENT FOREST USERS AS A FACTOR OF COMPETITIVENESS OF THE FOREST SECTOR

У статті обґрунтовується необхідність забезпечення бюджетно-інвестиційної спрямованості податкового регулювання діяльності постійних лісокористувачів як важливої інституціональної та фінансової передумови конкурентоспроможності лісового сектора. Встановлено, що в останні роки податкове регулювання діяльності постійних лісокористувачів відзначається надмірним фіскальним тиском, який фінансово знекровлює суб'єкти лісогосподарського підприємництва і відповідно не дає їм можливості своєчасно забезпечувати фінансування капітальних вкладень в оновлення парку лісогосподарської техніки та покращення ефективності здійснення лісогосподарських заходів. Доведено, що індикаторами, які характеризують рівень бюджетно-інвестиційної спрямованості податкових надходжень лісогосподарських підприємств до Зведеного бюджету України, мають виступати: індикатор соціальної спрямованості; індикатор рентної спрямованості; індикатор місцевої концентрації податків. На основі використання прийомів кластерного аналізу розраховано рівень бюджетно-інвестиційної спрямованості податкових надходжень лісогосподарських підприємств до публічних бюджетів у розрізі обласних управлінь лісового та мисливського господарства. Обґрунтовано, що комплекс податкових регуляторів, які використовуються в системі фіскального регулювання діяльності постійних лісокористувачів, повинен мати

крім бюджетної (наповнення публічних фінансових фондів) ще й інвестиційну спрямованість, щоб постійні лісокористувачі мали можливість формувати внутрішні фінансові джерела для модернізації, реконструкції та технічного переоснащення основних лісгосподарських засобів. Доведено, що іноземний досвід податкового регулювання лісгосподарської діяльності може бути корисним на предмет умонтування у регуляторний механізм лісгосподарювання як щодо використання різного роду фіскальних преференцій для активізації лісгосподарського підприємництва, так і щодо акумуляції лісресурсних платежів у спеціальних фондах публічних бюджетів, призначенням яких є фінансування проектів розширеного відтворення лісресурсного потенціалу. Встановлено, що підвищення рівня бюджетно-інвестиційної спрямованості податкових платежів, які надходять від державних лісгосподарських підприємств до Зведеного бюджету України, залежить не лише від надходження їх лівової частки до спеціальних фондів розвитку лісового господарства, а й від принципів встановлення ставок податків та платежів за спеціальне використання лісових ресурсів.

The article substantiates the need to ensure budget and investment orientation of tax regulation of permanent forest users as an important institutional and financial prerequisite for the competitiveness of the forest sector. It is established that in recent years, tax regulation of permanent forest users has been marked by excessive fiscal pressure, which financially drains forest business entities and, consequently, does not allow them to provide timely financing of capital investments in updating the park of forestry equipment and improving the effectiveness of forest management activities. It is proved that indicators that characterize the level of budget and investment orientation of tax revenues of forestry enterprises in the Consolidated budget of Ukraine should be: indicator of social orientation; indicator of rent orientation; indicator of local tax concentration. Based on the use of cluster analysis techniques, the level of budget and investment orientation of tax revenues of forestry enterprises to public budgets in the context of regional departments of forestry and hunting is calculated. It is proved that the complex of tax regulators that are used in the system of fiscal regulation of permanent forest users should have an investment orientation in addition to the budget (filling of public financial funds), so that permanent forest users can form internal financial sources for the modernization, reconstruction and technical re-equipment of the main forest resources. Proven international experience of tax regulation of forestry activities may be useful for integration into the regulatory mechanism of forestry. How about using a different kind of fiscal preferences for the revitalization of the forestry enterprise and the accumulation of forest resource payments to special funds public budgets, the purpose of which is to finance projects of expanded reproduction of forest resource potential. It is established that increasing the level of budget and investment orientation of tax payments received from state forestry enterprises to the Consolidated budget of Ukraine depends not only on the receipt of their lion's share of special funds for the development of forestry. In addition, it depends on the principles of setting tax rates and payments for special use of forest resources.

Ключові слова: бюджетно-інвестиційна спрямованість, податкове регулювання, постійні лісокористувачі, рентна плата, публічні бюджети, лісгосподарські підприємства.

Key words: budget and investment orientation, tax regulation, permanent forest users, rent, public budgets, forestry enterprises.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Розширене відтворення ресурсно-виробничого потенціалу постійних лісокористувачів значною мірою залежить від податкового регулювання їх діяльності. Еквівалентне вилучення частини доданої вартості та лісресурсної ренти створює відповідні передумови для забезпечення інвестування проектів оновлення основного капіталу та вчасного поповнення обігових коштів за рахунок власних джерел. Тобто держава має застосовувати таке поєднання податкових регуляторів з обґрунтованими ставками, щоб постійний лісокористувач мав можливість формувати фонди для інвестиційного забезпечення лісгосподарських та лісоохоронних проектів. Останні роки податкового регулювання діяльності постійних лісокористувачів (державних та комунальних лісгосподарських підприємств) засвідчили, що має місце надмірний фіскальний тиск, який фінансово знекровлює суб'єкти лісгосподарського підприємництва і відповідно не дає їм можливості своєчасно забезпечувати фінансування капітальних вкладень в оновлення парку лісгосподарської техніки та покращення ефективності здійснення лісгосподарських заходів. Тому

комплекс податкових регуляторів, які використовуються в системі фіскального регулювання діяльності постійних лісокористувачів, має мати крім бюджетної (наповнення публічних фінансових фондів) ще й інвестиційну спрямованість, щоб постійні лісокористувачі мали можливість формувати внутрішні фінансові джерела для модернізації, реконструкції та технічного переоснащення основних лісгосподарських засобів. Тобто належний рівень бюджетно-інвестиційної спрямованості податкового регулювання діяльності постійних лісокористувачів виступає важливим чинником забезпечення конкурентоспроможності лісового сектора, оскільки створює надійну фінансову базу для розширеного відтворення лісресурсного потенціалу та оновлення лісгосподарської і лісоохоронної інфраструктури.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Формування системи податкового регулювання діяльності постійних лісокористувачів, яка поряд з еквівалентним вилученням лісресурсної ренти забезпечуватиме прийнятний рівень формування внутрішніх джерел інвестування лісгосподарських та лісоохоронних проектів, має базуватися на імплементації кращих іноземних практик фіскального сприяння розширено-

му відтворенню лісоресурсного потенціалу. Особливо цінним є досвід, який передбачає надання різного роду фіскальних преференцій різноманітним категоріям лісокористувачів. Прикметною рисою такого досвіду є надання податкових пільг лісовласникам, які володіють незначними ділянками. Зокрема у Німеччині лісовласники, що володіють земельними ділянками площею до 0,3 га, не оподатковуються. Але ця податкова пільга не поширюється на тих лісовласників, які використовують такі лісові ділянки для плантаційного лісовирощування. Крім того, лісовласники практично не сплачують податок з обороту, тоді як у промисловому секторі економіки він становить 15%, а в аграрному — 7%. У багатьох європейських країнах не оподатковуються молоді лісові насадження (у Франції віком до 30 років, Польщі — до 40 років), тобто держава підтримує тих лісовласників, які володіють лісами, вікова структура яких не сприятлива для ведення промислової заготівлі лісу [1]. Такі пільги є достатньо виправданими, оскільки стимулюють лісокористувачів нарощувати додаткові площі лісів, які не оподатковуються до певного часу, що створює відповідну ресурсну базу для нарощення лісоресурсного потенціалу в цілому та збереження лісового біорізноманіття зокрема.

Частково прийнятним для імплементації у вітчизняну практику є досвід Канади щодо бюджетно-податкового регулювання лісокористування, оскільки передбачає надходження лісового податку у спеціальні фонди, кошти котрого мають конкретну цільову прив'язку до фінансування проектів відновлення лісів. Зокрема, в Канаді в складі загального бюджету провінцій формуються спеціальний "лісовий бюджет", доходною частиною якого є попенева плата. Кошти бюджету витрачаються на утримання структур державного управління лісами на всіх рівнях, інвентаризацію лісів, інженерне забезпечення освоєння лісових ресурсів, наукові дослідження, підтримку малого бізнесу в лісовій сфері. Фінансування витрат в межах, затверджених "лісовим бюджетом", проводиться строго за кошторисами з дотриманням жорсткої фінансової дисципліни. Такий підхід дозволяє уникнути ризику нецільового використання бюджетних коштів, а також забезпечити максимальну результативність коштів, які витрачаються на лісове господарство. Базою для встановлення попеневої плати в умовах довгострокового лісокористування є лісова рента, обрахована на базі цін на кінцеву продукцію деревопереробки, нормативних витрат на її виробництво по всіх роботах, включаючи заготівлю і транспортування круглих лісоматеріалів [7]. Досвід Канади щодо надходження фіскальних платежів за користування лісовим фондом у спеціальні фонди публічних бюджетів, зокрема бюджетів регіонів, має бути імplementований в українську практику, оскільки відсутність фондів розвитку лісового господарства на загальнонаціональному та регіональному рівнях не дозволяє повною мірою своєчасно забезпечувати відтворення лісоресурсного потенціалу і створювати належну ресурсну базу для розвитку переробних ланок лісового сектора.

Водночас інституціональні трансформації у землеволодінні створюють передумови для формування приватного сектору у лісовому господарстві, який може бути створений на основі самозаліснених сільськогосподарських угідь. Тому доцільно вивчити передовий іноземний досвід стосовно податкового регулювання приватного лісокористування та надання різного роду фінансових преференцій для приватних лісовласників. А. Третьяков зазначає, що відносини в системі приватного лісоволодіння регулюються лісовим і податковим законодавством. У всіх випадках основною базою встановлення розміру і диференціації попеневої плати є ціни на лісопродукцію, передусім ціни на продукцію її кінцевого споживання. Прогноз динаміки попеневої плати в усіх країнах заснований на динаміці цін на продукцію кінцевого споживання (пиломатеріали, фанера, целю-

лоза, папір і т.п.). У всіх країнах інтереси окремих приватних власників лісу представляють їх асоціації (добровільні об'єднання), які проводять аналітичну роботу зі збору та аналізу інформації, необхідної для розрахунку ставок попеневої плати і прийняття рекомендацій за рівнем і диференціації останньої. Водночас конкретні рішення щодо встановлення розмірів ставок приймаються тільки приватним лісовласником в результаті переговорного процесу, другою стороною якого виступає покупець або деревини на пні, або заготовлених круглих лісоматеріалів.

У країнах Європи, які є членами Євросоюзу, асоціаціям лісовласників заборонено приймати подібні рішення в цілях підтримки конкурентного ринкового середовища на ринку деревини на пні. Саме цей фактор робить оцінку ринкової вартості лісових ресурсів (деревини на пні) при приватному лісоволодінні найбільш ефективним інструментом, що дозволяє отримувати достовірні дані про рівень ринкових цін на деревину на пні. Поряд з витратами на ведення лісогосподарських робіт, велику роль у встановленні попеневої плати відіграє система оподаткування приватних власників лісу. Через систему оподаткування держава може здійснювати великий вплив на формування попеневої плати, не вдаючись при цьому до заходів адміністративного впливу [8].

Специфічними рисами відзначається система податкового регулювання лісогосподарської діяльності, яка використовується в Латвії. У Латвії для єдиної держкорпорації з продажу деревної сировини, відокремленої від державної управлінської установи, встановлено такий обсяг фіксованого платежу з прибутку (т. б. податку), який можна вважати винятком — такого не існує ні для одного іншого державного підприємства. Загалом, як свідчить цей досвід, інституціональна впорядкованість поведінки суб'єктів, які виконують одночасно весь комплекс лісогосподарських робіт, дозволяє збільшувати доходи не за рахунок збільшення обсягів рубок (на п'ятирічний період встановлена межа — до 75% обсягу деревини отримують по головному користуванню), а за рахунок ефективності продажів, експорту [4].

У контексті запозичення іноземного досвіду стосовно формування спеціальних фондів розвитку лісового господарства в публічних бюджетах цікавим є досвід Норвегії, де існує Лісовий трастовий фонд, в який лісовласники вносять від 4% до 40% валової вартості реалізованої деревини після моменту продажу. Кошти фонду інвестуються на довгостроковій основі в будівництво лісових доріг і ведення лісового господарства, а також у підвищення екологічної цінності лісів. Рішення про величину внеску до Фонду приймається кожним власником лісу самостійно виходячи з його потреби в інвестиціях, причому власник не отримує відсотки зі свого внеску. Сума відсотків використовується для покриття адміністративних витрат і фінансування проектів на регіональному та муніципальному рівнях [5]. Такий досвід є особливо цінним для лісозабезпечених регіонів України, де лісогосподарські підприємства є основними бюджетонаповнюючими організаціями і мають значні потенційні можливості для підвищення рівня капіталізації лісогосподарського бізнесу за умови створення державою відповідних інституціональних передумов.

І. Лицур та С. Ткачів переконують в доцільності запозичення у вітчизняну практику фіскального регулювання господарського освоєння лісоресурсного потенціалу польського та канадського досвіду. Вони акцентують увагу на тому, що у Польщі держава фінансово заохочує лісові громади і стимулює ефективне лісокористування, оскільки податок сплачується незалежно від фінансових результатів лісозаготівельника. Лісовий податок є місцевим: усі надходження спрямовуються до бюджету громади, де розташований ліс. У Канаді податкова система країни розглядає лісові насадження не лише як об'єкт природи, але і майно, що підлягає опо-

даткуванню, економічні оцінки із збільшенням віку лісових насаджень та розмір податку також зростають. У Канаді чітко відрізняють податки від платежів за використання лісових насаджень (кореневої плати за деревину): перший завжди надходить до бюджету (є частиною доходу або власності лісовласника), плата за користування лісом виконує функції ціни (це плата за куплений товар — деревину в лісі) [6].

Отже, іноземний досвід податкового регулювання лісогосподарської діяльності може бути цікавим на предмет умонтування у регуляторний механізм лісогосподарювання як щодо використання різного роду фіскальних преференцій для активізації лісогосподарського підприємництва, так і щодо акумуляції лісоресурсних платежів у спеціальних фондах публічних бюджетів, призначенням яких є фінансування проектів розширеного відтворення лісоресурсного потенціалу. Також варто запозичувати передові іноземні практики, які передбачають використання на рівні регіонів та територіальних громад різноманітних форм та методів стимулювання процесів лісовідновлення та фінансування лісоохоронних та лісогосподарських проектів. Більше того, інструменти податкового регулювання лісогосподарської діяльності мають виконувати не лише фіскальну функцію, тобто наповнення бюджетів різного таксономічного рівня, а й стимулювати інвестиційну активність постійних лісокористувачів та інших суб'єктів лісогосподарського підприємництва.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є обґрунтування теоретико-методологічних підходів до забезпечення бюджетно-інвестиційної спрямованості податкового регулювання діяльності постійних лісокористувачів як важливої інституціональної та фінансової передумови конкурентоспроможності лісового сектора.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Незадовільні темпи інвестування державними та комунальними лісогосподарськими підприємствами проектів, спрямованих на формування сучасної індустрії лісорозведення, лісовирощування, лісозаготівель та первинної переробки деревини великою мірою зумовлені значним податковим навантаженням, що не дає можливості названим суб'єктам лісогосподарського підприємництва нарощувати внутрішні джерела інвестиційного забезпечення оновлення та модернізації основного капіталу, а також вчасно поповнювати обігові кошти, необхідні для забезпечення процесу безперервності виробничого процесу.

Державні та комунальні лісогосподарські підприємства (постійні лісокористувачі) сплачують значну кількість фіскальних платежів: податок на прибуток, податок на додану вартість, податок на доходи фізичних осіб, рентну плату за спеціальне використання лісових ресурсів. Також вказані суб'єкти господарювання сплачують за рахунок чистого прибутку дивіденди: державні лісогосподарські підприємства — до державного бюджету, комунальні лісогосподарські підприємства — до місцевих бюджетів.

Фіскальне навантаження є непомірним для суб'єктів лісогосподарського підприємництва також через те, що вони сплачують значні суми єдиного соціального внеску (табл. 1 та 2). Тому на порядку денному стоїть завдання: як забезпечити зростання податкових платежів, які сплачують лісогосподарські підприємства, до бюджетів різного таксономічного рівня і при цьому не зв'язати інвестиційні можливості цих суб'єктів господарювання оновлювати основні засоби. Також необхідно враховувати той факт, що ліс як основна сировина для здійснення виробничо-господарської діяльності є продуктом природи і уречевлених затрат праці попередніх поколінь, тому частина його вартості при залу-

ченні у господарський обіг має перерозподілятися на користь держави та територіальних громад через еквівалентне відчуження ренти.

В умовах української дійсності відчуження ренти при господарському освоєнні лісоресурсного потенціалу відбувається шляхом сплати постійними лісокористувачами рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів. За таких умов цей фіскальний платіж має забезпечувати справедливе відчуження та розподіл ренти і при цьому не мати надмірного податкового тиску на постійних лісокористувачів. Нині постійні лісокористувачі змушені перераховувати надмірно високі суми податків до фінансових фондів держави та територіальних громад, що не забезпечує своєчасного оновлення виробничо-технічної бази ведення лісового господарства, від технічного рівня котрої залежить ефективність та своєчасність здійснення лісогосподарських заходів.

Тому за таких умов основним функціоналом фіскальної політики у сфері лісового господарства має бути забезпечення бюджетно-інвестиційної спрямованості податкових платежів суб'єктів лісогосподарського підприємництва до публічних фінансових фондів — Зведеного бюджету України, Пенсійного фонду України та інших.

Важливою передумовою формування державної політики в частині інвестиційно-інноваційного забезпечення розвитку лісового сектору є врахування територіальної асиметрії в рівнях бюджетно-інвестиційної спрямованості податкових платежів державних лісогосподарських підприємств, які спрямовуються до фінансових фондів держави та територіальних громад, що, з однієї сторони, пояснюється неоднорідністю лісорослинного потенціалу, а з іншої — результатами ефективності виробничо-господарської діяльності суб'єктів лісогосподарського підприємництва.

Частковими індикаторами узагальнюючого показника бюджетно-інвестиційної спрямованості податкових надходжень лісогосподарських підприємств до Зведеного бюджету України та позабюджетних фондів виступають: 1) індикатор соціальної спрямованості, який розраховується як відношення суми єдиного соціального внеску до суми всіх податків, які сплачуються до Зведеного бюджету України, та єдиного соціального внеску; 2) індикатор рентної спрямованості, який розраховується як відношення суми рентної плати, яка надходить до державного бюджету, та рентної плати, яку сплачують до місцевих бюджетів, до загальної суми податків, яка надходить до Зведеного бюджету України; 3) індикатор місцевої концентрації податків, який розраховується як відношення податків, які надійшли до місцевих бюджетів, до загальної суми податків, які надійшли до Зведеного бюджету України.

Вибір цих показників, які вирішальною мірою впливають на рівень бюджетно-інвестиційної спрямованості податкових платежів державних лісогосподарських підприємств, базувався на припущенні щодо важливості соціальної спрямованості перерозподілу доданої вартості, яка створюється в лісовому господарстві; вагомості забезпечення рентної спрямованості перерозподілу доходів, що створюються в секторі державних лісогосподарських підприємств, щоб належним чином забезпечувати відчуження лісоресурсної ренти на користь держави та територіальних громад, яка створюється за рахунок дії природних чинників та уречевленої праці попередніх поколінь та фінансових затрат держави на фінансування лісогосподарських заходів; важливості забезпечення належного рівня місцевої концентрації податкових платежів у зв'язку з викликами децентралізації та необхідністю максимально ефективного використання резервів підвищення фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад, а також посилення впливу лісосировинного потенціалу на темпи соціально-економічного піднесення територій, які виступають ареалом його концентрації.

Перераховані індикатори було розраховано на основі даних про сплату податків та зборів державними лісгосподарськими підприємствами, підпорядкованими Державному агентству лісових ресурсів України за 2013 та 2018 рік, що дало можливість показати як змінилась динаміка бюджетно-інвестиційної спрямованості податкових платежів у 2018 році порівняно з останнім роком відносно макроекономічної стабільності (табл. 3 і 4).

Саме виявлення зрушень у рівні бюджетно-податкової спрямованості податкових платежів в динаміці дало можливість відслідкувати як змінювалися індикатори соціальної спрямованості, рентної спрямованості та місцевої концентрації податків та обов'язкових платежів у зв'язку зі зміною бази їх нарахування, розміру самих ставок цих платежів та зміни співвідношення між податками, які спрямовуються до державного бюджету та місцевих бюджетів. З метою виявлення територіальної неоднорідності між рівнями індикаторів соціальної спрямованості, рентної спрямованості та місцевої концентрації податкових платежів державних лісгосподарських підприємств було проведено кластеризацію обласних управлінь лісового

Таблиця 1. Надходження податків, зборів (обов'язкових платежів) лісової галузі до Зведеного бюджету України у 2013 році*, тис. грн

Показники	Єдиний соціальний внесок	Разом податків до зведеного бюджету	Рентна плата за спец. використання лісових ресурсів до державного бюджету	Рентна плата за спец. використання лісових ресурсів до місцевих бюджетів	Всього платежів до місцевих бюджетів
Вінницьке ОУЛМГ	22192,3	25275,7	9877,4	1090,5	10993,1
Волинське ОУЛМГ	29092,2	31459	12606,3	4026,9	11847,3
Дніпропетровське ОУЛМГ	7522,8	3597,3	0	206	2902,3
Донецьке ОУЛМГ	8515,3	5530,1	0	636,4	3728,5
Житомирське ОУЛМГ	104974,6	109761,5	38771,7	15576,8	54829
Запорізьке ОУЛМГ	7746,1	3464,2	0	29,1	2632,5
Закарпатське ОУЛМГ	44621,1	48894,2	12282,1	9582	26406,4
Ів.-Франківське ОУЛМГ	39235,9	34718,3	8240,2	5166,3	19101,9
Київське ОУЛМГ	44208,7	48598,3	16824,3	7079,4	24160,4
Кіровоградське ОУЛМГ	12989,8	11783,5	1061,5	3250,5	7778,5
Луганське ОУЛМГ	21079,4	12578,3	503,8	968,8	8486,2
Львівське ОУЛМГ	43164	40349	12480	5132	20398,2
Миколаївське ОУЛМГ	6626,5	3356,7	0	121,1	2454,1
Одеське ОУЛМГ	11642,9	5812,8	0	819,1	5141,1
Полтавське ОУЛМГ	22947,1	20717,2	1855,4	5828	13708,7
Рівненське ОУЛМГ	71600,1	72483,71	19119,1	13321,4	38189,2
Сумське ОУЛМГ	40657,1	51695,5	16316,9	6430,1	21171
Тернопільське ОУЛМГ	12442	7990	2182	716	4560
Харківське ОУЛМГ	20403,5	19981,5	1465	6112	13038
Херсонське ОУЛМГ	13095,9	6195,5	0	873,8	5382,5
Хмельницьке ОУЛМГ	24874,1	24205,4	8910,8	2852,3	12180,2
Черкаське ОУЛМГ	29826,39	32769,6	8493,1	4694,1	16100,3
Чернігівське ОУЛМГ	43129,5	52653,2	22287,6	4106,1	20066,4
Чернівецьке ОУЛМГ	40734	35475	7460	5742	20171

Джерело: розраховано за даними Державного агентства лісових ресурсів України.

Таблиця 2. Надходження податків, зборів (обов'язкових платежів) лісової галузі до Зведеного бюджету України у 2018 році*, тис. грн

Показники	Єдиний соціальний внесок	Разом податків до зведеного бюджету	Рентна плата за спец. використання лісових ресурсів до державного бюджету	Рентна плата за спец. використання лісових ресурсів до місцевих бюджетів	Всього платежів до місцевих бюджетів
Вінницьке ОУЛМГ	62728,8	296193,5	17600,7	20285,1	58396,9
Волинське ОУЛМГ	81273,29	325960,65	40160,99	40815,1	112501,84
Дніпропетровське ОУЛМГ	9621	30050,6	0	1206,4	9804,5
Донецьке ОУЛМГ	4478,1	15852,2	0	729,4	4871,8
Житомирське ОУЛМГ	181571	777351,3	58935,4	107978,1	270399
Закарпатське ОУЛМГ	87819,7	451487,1	39689,2	29391,7	105666,6
Запорізьке ОУЛМГ	4410,3	13767,13	0	104,7	4128,1
Ів.-Франківське ОУЛМГ	68440,4	327908,2	31684,1	24456,2	86761,8
Київське ОУЛМГ	104703,4	488977,6	48907,1	35467,6	128655,8
Кіровоградське ОУЛМГ	29391,6	114329,1	3045,3	6044,7	32550,3
Луганське ОУЛМГ	12140,3	43825	2321	3264,1	13866,5
Львівське ОУЛМГ	85222	364200	43388	11657	83989
Миколаївське ОУЛМГ	4939,8	15375,8	0	308	5080,3
Одеське ОУЛМГ	8900,7	28280,2	0	775,3	8938,7
Полтавське ОУЛМГ	32912,8	148493,6	6691,2	18084,1	48410
Рівненське ОУЛМГ	127623	572743,2	49475,5	34271,5	146682,2
Сумське ОУЛМГ	91428,1	441717	68222	12462	92854,9
Тернопільське ОУЛМГ	25351	97297	8885	1535	23802
Харківське ОУЛМГ	34799	152079	7842	12863	44524
Херсонське ОУЛМГ	8592,3	22674,2	0	854,1	7895,1
Хмельницьке ОУЛМГ	75891,1	316889,8	16195,6	27911,8	96375,4
Черкаське ОУЛМГ	69631,8	358664,04	23418,2	26487,74	91295,84
Чернівецьке ОУЛМГ	66783,3	256801,6974	33431,16	6973,85	65259,35
Чернігівське ОУЛМГ	95649,1	453716,4	41173,5	54421,5	140022,4

Джерело: розраховано за даними Державного агентства лісових ресурсів України.

Таблиця 3. Індикатори рівня бюджетно-інвестиційної спрямованості податкових платежів державних лісогосподарських підприємств, сплачених до Зведеного бюджету України у 2013 році

Показники	Індикатор соціальної спрямованості	Індикатор рентної спрямованості	Індикатор місцевої концентрації
Вінницьке ОУЛМГ	0,468	0,434	0,435
Волинське ОУЛМГ	0,480	0,529	0,377
Дніпропетровське ОУЛМГ	0,677	0,057	0,807
Донецьке ОУЛМГ	0,606	0,115	0,674
Житомирське ОУЛМГ	0,489	0,495	0,500
Запорізьке ОУЛМГ	0,691	0,008	0,760
Закарпатське ОУЛМГ	0,477	0,447	0,540
Ів.-Франківське ОУЛМГ	0,531	0,386	0,550
Київське ОУЛГ	0,476	0,492	0,497
Кіровоградське ОУЛМГ	0,524	0,366	0,660
Луганське ОУЛМГ	0,626	0,117	0,675
Львівське ОУЛМГ	0,517	0,436	0,506
Миколаївське ОУЛМГ	0,664	0,036	0,731
Одеське ОУЛМГ	0,667	0,141	0,884
Полтавське ОУЛМГ	0,526	0,371	0,662
Рівненське ОУЛМГ	0,497	0,448	0,527
Сумське ОУЛМГ	0,440	0,440	0,410
Тернопільське ОУЛМГ	0,609	0,363	0,571
Харківське ОУЛМГ	0,505	0,379	0,653
Херсонське ОУЛМГ	0,679	0,141	0,869
Хмельницьке ОУЛМГ	0,507	0,486	0,503
Черкаське ОУЛМГ	0,476	0,402	0,491
Чернігівське ОУЛМГ	0,450	0,501	0,381
Чернівецьке ОУЛМГ	0,535	0,372	0,569

Джерело: розраховано за даними Державного агентства лісових ресурсів України.

та мисливського господарства (ОУЛМГ) за названими індикаторами за 2013 та 2018 роки.

Кластерний аналіз є ефективним методом класифікації ознак певної сукупності, що дозволяє показати відмінності у випадку наявності значного обсягу даних за періодами та показниками або індикаторами. Цей вид багатовимірного розвідувального аналізу є набором визначених алгоритмів розподілу об'єктів по кластерах.

Методи кластерного аналізу використовуються в більшості випадків тоді, коли не має будь-яких априор-

них гіпотез щодо класів, але все ще виникає необхідність у диференціації досліджуваної сукупності. Загалом кластерний аналіз визначає найбільш оптимально значущі рішення щодо варіації вибраної сукупності. У більшості випадків кластеризація здійснюється на основі гіпотези щодо числа кластерів (за спостереженнями або по змінних) алгоритмом методу К середніх. У загальному випадку метод К-середніх будує К необхідних кластерів, розташованих на можливо великих відстанях один від одного.

Таблиця 4. Індикатори рівня бюджетно-інвестиційної спрямованості податкових платежів державних лісогосподарських підприємств до Зведеного бюджету України у 2018 році

Показники	Індикатор соціальної спрямованості	Індикатор рентної спрямованості	Індикатор місцевої концентрації
Вінницьке ОУЛМГ	0,175	0,128	0,197
Волинське ОУЛМГ	0,200	0,248	0,345
Дніпропетровське ОУЛМГ	0,243	0,040	0,326
Донецьке ОУЛМГ	0,220	0,046	0,307
Житомирське ОУЛМГ	0,189	0,215	0,348
Закарпатське ОУЛМГ	0,163	0,153	0,234
Запорізьке ОУЛМГ	0,243	0,008	0,300
Ів.-Франківське ОУЛМГ	0,173	0,171	0,265
Київське ОУЛМГ	0,176	0,173	0,263
Кіровоградське ОУЛМГ	0,205	0,080	0,285
Луганське ОУЛМГ	0,217	0,127	0,316
Львівське ОУЛМГ	0,190	0,151	0,231
Миколаївське ОУЛМГ	0,243	0,020	0,330
Одеське ОУЛМГ	0,239	0,027	0,316
Полтавське ОУЛМГ	0,181	0,167	0,326
Рівненське ОУЛМГ	0,182	0,146	0,256
Сумське ОУЛМГ	0,171	0,183	0,210
Тернопільське ОУЛМГ	0,207	0,107	0,245
Харківське ОУЛМГ	0,186	0,136	0,293
Херсонське ОУЛМГ	0,275	0,038	0,348
Хмельницьке ОУЛМГ	0,193	0,139	0,304
Черкаське ОУЛМГ	0,163	0,139	0,255
Чернівецьке ОУЛМГ	0,206	0,157	0,254
Чернігівське ОУЛМГ	0,174	0,211	0,309

Джерело: розраховано за даними Державного агентства лісових ресурсів України.

Рис. 1. Графік середніх значень показників кластеризації рівня фінансово-інвестиційної спрямованості податкових платежів державних лісгосподарських підприємств до Зведеного бюджету України у 2013 році

Джерело: розраховано за даними Державного агентства лісових ресурсів України.

За результатами кластеризації було побудовано графіки середніх значень показників кластеризації рівня бюджетно-інвестиційної спрямованості податкових платежів (рис. 1 та 2) та матриці евклідових відстаней між кластерами (рис. 3 та 4).

На графіку середніх значень показників кластеризації показано зміну вибраного індикатора залежно від кластера, що надає графічну інтерпретацію результатів дослідження. Крім того, підсумувавши окремі середні значення всіх індикаторів для одного кластера визначається загальне конкурентне положення його відносно інших та враховується при побудові матриці евклідових відстаней.

У результаті відбувається ранжування кластерів за ступенем ефективності, котре використовується разом із відстанню між кластерами для побудови матриці евклідових відстаней. Зокрема, кластер з найкращими показниками та наступний за ним кластер мають між собою мінімальну відстань, разом із тим відстань між найнижчим та найвищим конкурентним значенням кластерів є максимальною.

Рис. 2. Графік середніх значень показників кластеризації рівня фінансово-інвестиційної спрямованості податкових платежів державних лісгосподарських підприємств до Зведеного бюджету України у 2018 році

Джерело: розраховано за даними Державного агентства лісових ресурсів України.

Рис. 3. Матриця евклідових відстаней між кластерами ОУЛМГ за рівнем бюджетно-інвестиційної спрямованості податкових надходжень у 2013 році

Джерело: розраховано за даними Державного агентства лісових ресурсів України.

Виходячи з графіку середніх значень показників кластеризації та матриці евклідових відстаней між кластерами у 2013 році найкраще конкурентне положення має кластер 2, до якого входять Івано-Франківське, Кіровоградське, Полтавське, Тернопільське, Харківське, Чернівецьке ОУЛМГ. Значною мірою найвище конкурентне значення цього кластера забезпечується високим середнім значенням індикатора місцевої концентрації податкових надходжень лісгосподарських підприємств (0,611), оскільки переважна більшість областей, які входять до цього кластеру, відзначаються значними обсягами заготівлі другорядних лісових матеріалів та побічних лісокористувань, що є об'єктами нарахування рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів, що надходить до місцевих бюджетів.

Як це не дивно, але найвищий рівень місцевої концентрації податкових надходжень у 2013 році спостерігався в малолісних районах якраз за рахунок того, що у них порівняно з лісозабезпеченими районами є невеликою база стягнення рентної плати за спеціальне використання, яка спрямовується до державного бюджету. Зокрема цей показник на лісгосподарських підприємствах Дніпропетровського ОУЛМГ становив 0,807, Запорізького — 0,760, Луганського — 0,675, Миколаївського — 0,731, Одеського — 0,884, Херсонського — 0,869.

Незначні обсяги рубок головного користування та інших видів рубок є незначними в малолісних регіонах, тому відносно вищою порівняно з багатолісними регіонами є питома вага рентної плати, яка надходить до місцевих бюджетів, у загальних надходженнях цього фіскального інструменту до Зведеного бюджету України.

А це вирішальною мірою впливає на рівень місцевої концентрації податкових платежів. Друге місце за рівнем конкурентної позиції у 2013 році займає кластер 1 (Дніпропетровське, Донецьке, Запорізьке, Луганське, Миколаївське, Одеське та Херсонське ОУЛМГ). Знову ж таки висока конкурентна позиція була забезпечена за рахунок високого рівня індикатора місцевої спрямованості (0,771) та індикатора соціальної спрямованості (0,659). Високий рівень соціальної спрямованості податкових платежів на підприємствах обласних управлінь лісового та мисливського господарства малолісних районів у 2013 році пояснюється тим, що суб'єкти господарювання сплачують значні суми єдиного соціального внеску при відносно невеликих обсягах сплати прямих податків та рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів.

Третю конкурентну позицію займає кластер 3, який охоплює переважно багатолісні регіони (Житомирське,

Рис. 4. Матриця евклідових відстаней між кластерами ОУЛМГ за рівнем бюджетно-інвестиційної спрямованості податкових надходжень у 2018 році

Джерело: розраховано за даними Державного агентства лісових ресурсів України.

Закарпатське, Київське, Львівське та Рівненське ОУЛМГ) та регіони з породно-віковою структурою, де значну питому вагу відповідно займають цінні тверді породи та високою порівняно з іншими регіонами є частка стиглих деревостанів (Хмельницьке та Черкаське ОУЛМГ). Тут порівняно з кластерами 2 та 1 вищим є рівень рентної спрямованості податкових платежів лісогосподарських підприємств за рахунок високої частки рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів в загальних надходженнях податків та зборів до Зведеного бюджету України.

Це повною мірою відповідає реальному стану речей, оскільки до даного кластеру входять найбільш лісозабезпечені регіони та регіони, у породній структурі лісового фонду яких високою є питома вага твердих порід деревини, а у віковій структурі — частка стиглих деревостанів є вищою порівняно з іншими регіонами. Четверту конкурентну позицію займає кластер 4 (Вінницьке, Волинське, Сумське та Чернігівське ОУЛМГ). Це пов'язано з тим, що на лісогосподарських підприємствах даних управлінь низьким порівняно з всеукраїнським рівнем є показник місцевої концентрації податкових платежів і зборів у зв'язку з тим, що не повною мірою

використовується потенціал нарахування та адміністрування ренти за спеціальне використання лісових ресурсів місцевого значення, а також зараховуються до державного бюджету потенційно занижені обсяги рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у зв'язку з обмеженими масштабами рубок головного користування у зв'язку з низькою часткою стиглих деревостанів.

У 2018 році порівняно з 2013 роком варіаційний розмах середніх значень показників кластеризації обласних управлінь лісового та мисливського господарства та відстаней між кластерами в матриці евклідових відстаней кардинально змінився, що пов'язано як з дією об'єктивних, так і суб'єктивних чинників. Насамперед перетворення в матриці евклідових відстаней між кластерами обласних управлінь лісового та мисливського господарства відбулося за рахунок покращення менеджменту лісогосподарських підприємств та підвищення рівня ефективності адміністрування податків та зборів, а також зміною пропорцій розподілу податкових платежів між державним та місцевими бюджетами. Найкращу конкурентну позицію у 2018 році займав кластер 4 (Волинське, Житомирське та Чернігівське ОУЛМГ).

Така конкурентна позиція забезпечувалася за рахунок найвищого рівня індикатора місцевої концентрації податкових платежів порівняно з іншими кластерами (0,334) та найвищого рівня рентної спрямованості податкових платежів (0,225) у зв'язку з результативним переглядом ставок рентної плати, що максимальною мірою врахувало інфляційно-девальваційні коливання і забезпечило реальне збільшення надходжень лісоресурсної ренти до публічних фінансових фондів. Друге місце за рівнем конкурентної позиції у 2018 році займав кластер 1 (Кіровоградське, Луганське, Полтавське, Харківське та Хмельницьке ОУАМГ). Така конкурентна позиція була забезпечена за рахунок високого рівня індикатора місцевої концентрації податків і зборів (фактор результативності адміністрування податків і зборів, сплачених державними лісогосподарськими підприємствами, що спрямовувалися до місцевих бюджетів).

Високим також порівняно з іншими кластерами є також показник соціальної спрямованості податкових платежів управлінні даного кластеру, що пояснюється високою часткою єдиного соціального внеску в загальній сумі податкових та неподаткових платежів, які сплачують лісогосподарські підприємства до Зведеного бюджету України та позабюджетних фондів. Третю конкурентну позицію займає кластер 2 (Дніпропетровське, Донецьке, Запорізьке, Миколаївське, Одеське та Херсонське ОУАМГ), де високе значення індикаторів місцевої спрямованості податків, а також соціальної спрямованості податкових платежів компенсується найнижчим значенням індикатора рентної спрямованості.

Найнижчу конкурентну позицію у 2018 році за рівнем бюджетно-інвестиційної спрямованості податкових платежів займає кластер 3 (Вінницьке, Закарпатське, Івано-Франківське, Київське, Львівське, Рівненське, Сумське, Тернопільське, Черкаське та Чернівецьке ОУАМГ), де не забезпечується високий рівень ні одного з трьох індикаторів. Значною мірою така ситуація пов'язана з тим, що податкове навантаження на лісогосподарські підприємства цих регіонів є завищеним, що не дає можливості нарощувати величину внутрішніх джерел інвестування проектів модернізації та реконструкції.

Виходячи з наведених результатів, можна стверджувати, що вибрані індикатори бюджетно-інвестиційної спрямованості податкових надходжень від державних лісогосподарських підприємств до Зведеного бюджету України різняться в розрізі обласних управлінь лісового та мисливського господарства. Висока соціальна спрямованість податкових надходжень призводить до надмірного навантаження на фонд оплати праці і відповідно впливає на рівень затратності, що великою мірою знижує рівень конкурентоспроможності продукції. Фактично державні лісогосподарські підприємства сплачуючи значні суми єдиного соціального внеску позбавляються можливості нарощувати інвестиційні вливання в модернізацію та реконструкцію об'єктів лісогосподарської інфраструктури та розширене відтворення лісоресурсного потенціалу. Високий рівень рентної спрямованості податкових надходжень певною мірою міг би бути виправданим, якби рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів концентрувалася в спеціальних фондах розвитку лісового господарства, а не надходила в загальні фонди публічних бюджетів. Значною мірою це стосується індикатора місцевої концентрації податкових надходжень. Збільшення податкових надходжень до місцевих бюджетів від державних лісогосподарських підприємств сприятимуть нарощенню інвестиційного потенціалу постійних лісокористувачів, якщо частково будуть їм повертатися через місцеві фонди розвитку лісового господарства і даватимуть можливість прискореними темпами оновлювати лісогосподарську техніку та підвищувати ефективність здійснення лісогосподарських заходів.

Підвищення рівня бюджетно-інвестиційної спрямованості податкових платежів, які надходять від державних лісогосподарських підприємств до Зведеного бюджету України, залежить не лише від надходження їх лівової частки до спеціальних фондів розвитку лісового господарства, а й від принципів встановлення ставок податків та платежів за спеціальне використання лісових ресурсів. Окремі країни світу різняться певними відмінностями стосовно оподаткування діяльності суб'єктів лісогосподарського підприємництва. В основі відмінностей лежить вибір оподатковуваної бази, яку можуть представляти: 1) поточний щорічний розрахунковий приріст деревини в вартісному вираженні. Ця система ефективно використовувалася в практиці оподаткування приватних власників лісу в Фінляндії (1992 року вона була замінена більш зручною для адміністрування системою); 2) фактичний дохід від продажу деревини на пні або круглих лісоматеріалів. Система використовується в скандинавських країнах і країнах Прибалтики. На цю систему після 1992 року перейшла і Фінляндія; 3) вартісна оцінка лісових земель як майна, що здійснюється податковими органами (США).

Певним рівнем прийнятності для імплементації у вітчизняну практику податкового регулювання діяльності постійних лісокористувачів є досвід Швеції, де дохід, який є базою для справляння попеневої плати, прив'язується за умовами оподаткування до будь-якого іншого заробленого доходу. Ставки податку встановлюються таким чином, щоб стимулювати вкладення фінансових коштів в проведення лісогосподарських заходів, оскільки ці кошти, як і будь-які інші інвестиції, звільняються від сплати податків. 40% доходу оподатковуються в той рік, коли лісокористувач отримує дохід.

Частина доходу, що залишилася (60%) зберігається на спеціальному (лісовому) рахунку в банку максимум 10 років. Ця частина доходу обкладається лише тоді, коли гроші знімаються з рахунку. Суб'єкт лісогосподарського підприємництва може знімати гроші з рахунку в будь-який час при дотриманні однієї умови, що всі гроші з рахунку повинні бути зняті за 10-річний період. Оскільки в Швеції застосовується прогресивна система оподаткування, суб'єкт лісогосподарського підприємництва повинен планувати свої доходи і витрати так, щоб мінімізувати податкові виплати [8].

Підвищити рівень бюджетно-інвестиційної спрямованості податкових надходжень державних лісогосподарських підприємств можна через запозичення позитивного досвіду Норвегії, де магістральним елементом бюджетно-розподільчих відносин у лісовому господарстві є створення спеціальних фондів. Для розширеного відтворення лісоресурсного потенціалу та модернізації лісогосподарської інфраструктури у Норвегії активно використовуються кошти, які акумулюються у спеціальному трастовому фонді на основі внесків суб'єктів лісогосподарського підприємництва. Суб'єктів лісогосподарського підприємництва спонукають активно користуватися коштами фонду, оскільки оподаткуванню підлягає тільки частина вкладених у лісове господарство засобів. Крім податкових пільг, що надаються за допомогою Лісового цільового фонду, здійснюється фінансова підтримка заходів, спрямованих на підтримання сталого лісокористування. Муніципалітетами виділяються гранти на посадку лісу, будівництво доріг, планування лісового господарства, природоохоронні ініціативи, а також на використання лісоматеріалів для виробництва біоенергії. Особлива увага приділяється територіям, в яких раніше комерційне лісівництво не здійснювалося. Насамперед це відноситься до районів, в яких проходять відновлення лісів, тобто в західній і північній частині Норвегії. Гранти на планування лісового господарства з екологічною сертифікацією лісового сектора є основним інструментом для забезпечення лісокористування в рамках відповідних ресурсів і екологічних обмежень [2]. Створення подібних фондів

в Україні дозволило б сформувати фінансову базу для забезпечення лісогосподарських заходів по нарощенню лісоресурсного потенціалу Південно-Східних областей і вирішити проблему дефіцитності фінансування процесів лісовідновлення в цих регіонах, яка має місце в останні роки.

Враховуючи схожість природно-ресурсних умов ведення лісового господарства в Польщі та в окремих регіонах України і те, що наші сусіди також тривалий період перебували в стані адміністративного управління соціально-економічними процесами, польський досвід теж варто переймати в певних аспектах, зокрема в сфері бюджетно-податкового регулювання розширеного відтворення лісоресурсного потенціалу. Самофінансування лісового господарства у Польщі відбувається через існування так званого лісового фонду, кошти якого використовуються для вирівнювання фінансових можливостей прибуткових і неприбуткових надлісництв. Лісовий фонд також фінансує інші проекти, в тому числі проекти національного масштабу, наприклад, щодо розвитку освіти, інфраструктури, підготовки планів управління лісовим господарством. Особливістю польської моделі управління лісовим господарством є використання аутсорсингу, що передбачає залучення підприємницьких структур до виконання окремих видів робіт та надання послуг лісгоспам. Підписання контрактів на проведення лісових операцій здійснюється на основі тендеру [3]. У лісозабезпечених регіонах України за умови збалансованого перерозподілу податків, які сплачують державні лісгосподарські підприємства, є також можливість поряд з розвитком лісгосподарської інфраструктури також розвивати суміжні ланки господарства і забезпечувати соціально-економічне піднесення територій, які виступають ареалом концентрації лісоресурсних благ.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДК

Дослідження показали, що система податкового регулювання діяльності постійних лісокористувачів має забезпечувати не лише фінансову функцію, а й стимулювати інвестиційну активність суб'єктів лісгосподарського підприємництва. Комплекс податкових регуляторів лісгосподарської діяльності має відзначитися бюджетно-інвестиційною спрямованістю, що сприятиме підвищенню рівня конкурентоспроможності лісового сектора в цілому. Індикаторами, які характеризують рівень бюджетно-інвестиційної спрямованості податкових надходжень лісгосподарських підприємств до Зведеного бюджету України, виступають: індикатор соціальної спрямованості; індикатор рентної спрямованості; індикатор місцевої концентрації податків. Використовуючи прийоми кластерного аналізу було розраховано рівень бюджетно-інвестиційної спрямованості податкових надходжень лісгосподарських підприємств до публічних бюджетів.

У 2013 році найкраще конкурентне положення мав кластер 2, до якого входили Івано-Франківське, Кіровоградське, Полтавське, Тернопільське, Харківське, Чернівецьке ОУАМГ. Значною мірою найвище конкурентне значення даного кластера забезпечувалося високим середнім значенням індикатора місцевої концентрації податкових надходжень лісгосподарських підприємств. Найкращу конкурентну позицію у 2018 році займав кластер 4 (Волинське, Житомирське та Чернігівське ОУАМГ). Така конкурентна позиція забезпечувалася за рахунок найвищого рівня індикатора місцевої концентрації податкових платежів порівняно з іншими кластерами (0,334) та найвищого рівня рентної спрямованості податкових платежів (0,225) у зв'язку з результативним переглядом ставок рентної плати, що максимальною мірою врахувало інфляційно-девальваційні коливання і забезпечило реальне збільшення надходжень лісоресурсної ренти до публічних фінансових фондів.

Важливою передумовою необхідного рівня бюджетно-інвестиційної спрямованості податкових надходжень державних лісгосподарських підприємств є концентрація їх лівової частки в спеціальних фондах розвитку лісового господарства, що забезпечить цільове використання лісоресурсних платежів. Зростання рівня бюджетно-інвестиційної спрямованості податкових платежів, які надходять від державних лісгосподарських підприємств до Зведеного бюджету України, залежить не лише від надходження їх лівової частки до спеціальних фондів розвитку лісового господарства, а й від принципів встановлення ставок податків та платежів за спеціальне використання лісових ресурсів.

Література:

1. Бець М.Т. Приватне лісокористування як потенціал підвищення ефективності управління лісовим господарством України. Вісн. Нац. ун-ту "Львів. політехніка". 2007. № 605. С. 186—190.
2. Внуківська Т.Н. Лесная политика Норвегии. URL: <https://docplayer.ru/30587778-Lesnaya-politika-norvegii.html>
3. Дубовіч І.А., Лесюк Г.М. Перспективи застосування в Україні зарубіжного досвіду управління лісовим господарством. Причорноморські економічні студії. 2017. № 20. С. 82—87.
4. Каштелян Т.В., Юрєня Е.Г. Экономические проблемы воспроизводства лесных ресурсов и пути их решения. Труды БГТУ. 2017. № 1. С. 75—79.
5. Лесное хозяйство и лесная промышленность Норвегии. URL: http://www.vneshmarket.ru/content/document_r_3133AA60-74E6-46FC-9470-0B825D665B9E.html
6. Лицур І., Ткачів С. Світовий досвід використання механізму фіскального регулювання в лісовому господарстві. Економіка природокористування і охорони довкілля. 2016. № 1. С. 137—144.
7. Макашина О.В., Таланова М.С. Зарубежный опыт финансирования лесного хозяйства. Финансовая аналитика: проблемы и решения. 2014. № 22 (208). С. 42—46.
8. Третьяков А.Г. Формирование цен на древесину на корню при частном лесовладении. Лесной журнал. 2014. № 04 (340). С. 25—30.

References:

1. Bets', M.T. (2007), "Private forest management as a potential for improving the efficiency of forestry management in Ukraine", Visn. Nats. un-tu "L'viv. Politekhnik", vol. 605, pp. 186—190.
2. Vnukovskaia, T.N. (2010), "Forest policy of Norway", available at: <https://docplayer.ru/30587778-Lesnaya-politika-norvegii.html> (Accessed 10 April 2020).
3. Dubovich, I.A. and Lesiuk, H.M. (2017), "Prospects for the application in Ukraine of foreign experience in forestry management", Prychornomors'ki ekonomichni studii, vol. 20, pp. 82—87.
4. Kashteljan, T.V. and Jurenja, E.G. (2017), "Economic problems of reproduction of forest resources and ways to solve them", Trudy BGTU, vol. 1, pp. 75—79.
5. VneshMarket (2020), "Forestry and forest industry in Norway", available at: http://www.vneshmarket.ru/content/document_r_3133AA60-74E6-46FC-9470-0B825D665B9E.html (Accessed 10 April 2020).
6. Lytsur, I. and Tkachiv, S. (2016), "World experience in using the mechanism of fiscal regulation in forestry", Ekonomika pryrodokorystuvannia i okhorony dovkillia, vol. 1, pp. 137—144.
7. Makashina, O.V. and Talanova, M.S. (2014), "Foreign experience in forestry financing", Finansovaja analitika: problemy i reshenija, vol. 22 (208), pp. 42—46.
8. Tret'jakov, A.H. (2014), "Pricing of standing timber in private forest ownership", Lesnoj zhurnal, vol. 04 (340), pp. 25—30.

Стаття надійшла до редакції 18.04.2020 р.